

rykův, duch schopný sjednocovat v lidskou syntézu protichůdné živly nejen ve filozofii, ale i v reálném životě. Masaryk byl prostě Schlammovi „nejzářivější postavou přítomné doby“.²⁰⁾

Vrátíme-li se nyní k otázce, již jsme si položili na začátku, které že období Masarykova života lze považovat za jeho vrchol v nejlepší slova smyslu, je myslím odpověď nasnadě. Aniž bychom jakkoli snižovali význam a jedinečnost celého Masarykova díla předválečného, je z hlediska *obecného* významu to, co konal a vykonal za války a v návaznosti na její výsledky jako prezident samostatného státu, samou svou podstatou *šťastným*, a přitom logickým vyvrcholením, završením celého jeho životního díla. Základní hodnoty, jež vkládal jako vyzrálý myslitel a zároveň pozoruhodně zkušený a světa znalý politik-státník do základů československé demokracie po roce 1918, byly dějinami prověřeny jako perspektivně nosné nejen v době

mezi světovými válkami. A nejen pro Československo. Svou podstatou, „smyslem“, tím, že šlo o úspěšný pokus budovat celkem pokojně demokratickou společnost právě ve státě multinacionálním, v Evropě rozjitřené různými militantními nacionalismy, promlouvá tento pokus živě i dnes. A bude promlouvat i v časech příštích. A zdaleka ne jen k lidem v zemi svého zrodu.

Kritikové, kteří soudí samu podstatu Masarykovy meziválečné politiky jako chybnou, „nešťastnou“, „tragickou“ apod. se hrubě mýlí. Navíc odvádí podobnými soudy pozornost lidí v československých dějinách hlouběji neinformovaných od skutečných příčin národních a státních katastrof a tragédií v tomto století a tím i od sil zla, jimž by měla být zodpovědnost za ony katastrofy právem adresována.

V mírně zkrácené verzi předneseno na valném shromáždění Masarykovy společnosti v Praze dne 9. března 1996.

20) Schlamm, Willy: *Nejzralejší plod 19. století*, Přítomnost, XIV/38.

Z přijetí delegace výboru Masarykovy společnosti u prezidenta republiky: prezident Václav Havel v rozhovoru s předsedkyní Masarykovy společnosti Janou Seifeertovou a jednatelem Společnosti dr. Vladimírem Tvrzem.

Foto ČTA/Filip Kašík